

Weidevogels van ANV Wijk en Wouden in 2009

Holmer Vonk & Jelle Postma

SOVON-inventarisatierapport 2009/22
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Natuurlijk Platteland West

Weidevogels van ANV Wijk en Wouden in 2009

Holmer Vonk & Jelle Postma

SOVON-inventarisatierapport 2009/22
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Natuurlijk Platteland West

Colofon

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurlijk Platteland West en de ANV Wijk en Wouden door Holmer Vonk en Jelle Postma (SOVON).

Men gelieve dit rapport als volgt te citeren: Vonk H. & Postma J. 2009. Weidevogels van ANV Wijk en Wouden in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2009/22. SOVON Vogelonderzoek Nederland , Beek-Ubbergen.

ISSN 1382-6255

© 2009

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Doelstelling	6
3. Gebiedsbeschrijving	7
4. Werkwijze	8
4.1. Inventarisatiemethode	8
4.2. Veldwerk	8
4.3. Weersomstandigheden	8
4.3.1. Algemeen	8
4.3.2. Weersomstandigheden tijdens veldwerk ANV Wijk en Wouden	9
4.4. Interpretatie en verwerking van de gegevens	9
5. Resultaten	10
5.1. Inleiding	10
5.2. Vergelijking 2006 en 2009	10
5.3. Bespreking resultaten	10
5.4. Resultaten SAN-pakketten	13
6. Samenvatting	14
Literatuur	15
Bijlagen:	
Bijlage I SAN Pakketeisen	
Bijlage II Aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket	
Bijlage III Verspreidingskaarten weidevogels in ANV Wijk en Wouden in 2009	
Bijlage IV Ruimtelijk patroon van het gerealiseerde pakket in vergelijking met het afgesloten pakket	

1. Inleiding

In navolging 2006 (Slaterus 2006) is in het voorjaar van 2009 het werkgebied van de Agrarische Natuurvereniging (ANV) Wijk en Wouden gekarteerd op weidevogels. De totale oppervlakte van de door leden van de ANV beheerde gronden dat in 2009 werd onderzocht omvat 2.157 hectare. Op 1.854 hectare van dit gebied ligt een SAN-weidevogelpakket.

Deze inventarisatie werd door SOVON Vogelonderzoek Nederland uitgevoerd in opdracht van de ANV. De contacten verliepen deels via de koepelorganisatie Natuurlijk Platteland West (NP West). Doel van de inventarisatie was het in kaart brengen van aantallen en verspreiding van alle in het werkgebied voorkomende weidevogels volgens de door SOVON ontwikkelde BMP-Weidevogel methodiek.

De inventarisatie is uitgevoerd door Holmer Vonk, werkzaam bij SOVON Vogelonderzoek Nederland. Het basismateriaal ligt opgeslagen in het SOVON-kantoor te Beek-Ubbergen.

In dit rapport wordt beknopt verslag gedaan van de resultaten van de broedvogelinventarisatie. Daarnaast worden de resultaten vergeleken met de kartering in 2006. Een uitgebreider verslag met een analyse van de onderzoeksresultaten van alle in 2006 en 2009 geïnventariseerde ANV's (aangesloten bij NP West) is te vinden in aparte rapportages (Teunissen & Wymenga 2007, Teunissen & Wymenga in prep.).

De auteurs bedanken de contactpersoon dhr. Bert Versteegen van de ANV Wijk en Wouden voor de prettige samenwerking. Alle betrokken boeren worden bedankt voor hun gastvrijheid. Jan-Willem Vergeer (projectleiding) en Dries Oomen (GIS-afdeling) bij SOVON speelden een onmisbare rol bij de begeleiding van het project.

2. Doelstelling

De bij de stichting Natuurlijk Platteland West aangesloten Agrarische Natuurverenigingen zijn gehouden om in het voorjaar van 2009 een kartering van weidevogels volgens de methodiek van het SOVON-BroedvogelMonitoring Project-Weidevogels (BMP-W) uit te laten voeren op de bij hun deelnemers in bezit zijnde gronden waarop een weidevogelpakket in het kader van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN)

berust. Het ministerie van LNV heeft het gebruik van de BMP-W methode daarbij verplicht gesteld. De resultaten hebben tot doel om de doelmatigheid van de huidige SAN-weidevogelpakketten per Agrarische Natuurvereniging te kunnen evalueren. Een soortgelijke kartering werd uitgevoerd in 2006 (Slaterus 2006). Het grootste deel van de in 2006 onderzochte percelen is tevens onderzocht in 2009.

3. Gebiedsbeschrijving

Het in 2009 geïnventariseerde deel van de ANV Wijk en Wouden heeft een gezamenlijke oppervlakte van 2.157 hectare. Het onderzoeksgebied is opgedeeld in 29 telgebieden. (figuur 3.1.).

Het onderzoeksgebied ligt ingesloten tussen Leiden, Zoetermeer en Alphen aan den Rijn in de provincie Zuid-Holland. Op één na, liggen alle telplots ten oosten van autosnelweg A4. De belangrijkste kernen in dit gebied zijn Stompwijk, Zoeterwoude-Dorp, Zoeterwoude-Rijndijk, Hazerswoude-Dorp, Hazerswoude-Rijndijk en Koudekerk aan den Rijn. Het noordelijke deel van het gebied wordt doorsneden door de Oude Rijn en een aangrenzende strook met bebouwing en (spoor)wegen.

Het gebied is gelegen temidden van de drukte van de Randstad. Dit is duidelijk merkbaar, onder meer aan het weg- en luchtverkeer. Menselijke activiteiten, zoals verkeer en recreatie, zijn in grote delen van het gebied nadrukkelijk aanwezig. Behalve de A4 zijn er enkele drukke verkeersaders, zoals de provinciale wegen N11, N206 en N209. Vooral de omgeving van Stompwijk vormt een aantrekkelijk gebied voor

recreanten. Het gebied biedt mogelijkheden voor activiteiten als varen, fietsen, wandelen, vissen, etc.

Het landschap wordt gedomineerd door open klei- en veenweidegebieden, waarin graslanden begraasd door vee een belangrijke plaats innemen. De verkaveling van het gebied is over het algemeen vrij strak en regelmatig, zonder opvallende grillige vormen. Talrijke sloten en vaarten maken delen van het gebied desondanks lastig toegankelijk. Het meest uitgestrekte weidegebied is te vinden ten noorden van de Oude Rijn. Op andere plekken zorgen bebouwing, kassen, kwekerijen, wegen en bosschages voor een versnipperd polderlandschap.

Figuur 3.1. Ligging van de ANV Wijk en Wouden in Nederland (inzet) en ligging van de telgebieden binnen de ANV.

4. Werkwijze

4.1. Inventarisatiemethode

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek werd gebruik gemaakt van de door SOVON ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project (BMP)-weidevogel methode (Teunissen & van Kleunen, 2001). Op verzoek van de opdrachtgever zijn alle aanwezige soorten weidevogels onderzocht.

4.2. Veldwerk

Geïventariseerd zijn alle meetsoorten, behorend bij de weidevogelpakketten in het kader van de Subsidierегeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) en alle verplichte soorten van het Nationaal Weidevogelmeetnet (Teunissen & van Kleunen 2001). Een precieze lijst van geïventariseerde soorten is gegeven in bijgaande tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht van de 22 meetsoorten van de SAN-weidevogelpakketten (gemarkt met een *) en van de verplichte onderzoeksoorten van het weidevogelmeetnet (gemarkt met een x).

Knobbelzwaan x	Kievit *, x
Bergeend x	Kemphaan *, x
Krakeend *, x	Watersnip *, x
Wintertaling *, x	Grutto *, x
Zomertaling *, x	Wulp *, x
Slobeend *, x	Tureluur *, x
Tafeleend x	Visdief *
Kuifeend *, x	Zwarte Stern *
Patrijs x	Veldleeuwerik *, x
Kwartel x	Graspieper *, x
Kwartelkoning *, x	Gele Kwikstaart *, x
Scholekster *, x	Paapje *
Kluut *, x	Grauwe Gors *
Bontbekplevier *	

Tussen 31 maart en 29 juni werden aan alle plots in het onderzoeksgebied vijf bezoeken gebracht. Een overzicht van begindatum en einddatum per veldronde is gegeven in tabel 4.2. De gemiddelde onderzoeksintensiteit komt neer op 4,3 minuten per hectare. Het totale aantal velduren was ruim 155.

Een bezoek begon rond zonsopgang en duurde tot enkele uren daarna. De te lopen route werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Tijdens de inventarisaties werd gelet op territorium- en nestindicatief gedrag. Zang- en baltswaarnemingen waren het talrijkst en daardoor erg belangrijk. Waarnemingen als alarmeren, voerdragende vogels, afleidinggedrag, bedelende jongen en nestvondsten zijn vanzelfsprekend ook gebruikt.

Tabel 4.2. Bezoekdata Wijk en Wouden in 2009.

Ronde	Start	Eind
1	31 maart	10 april
2	16 april	29 april
3	8 mei	19 mei
4	22 mei	10 juni
5	5 juni	29 juni

4.3. Weersomstandigheden

4.3.1. Algemeen

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2009 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 4.3.1 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2009 was een tamelijk rustige en zonnige maand met een gemiddelde temperatuur van 6,10 C, duidelijk boven de 5,6 o C van het langjarig gemiddelde. De gemiddelde windsnelheid lag onder het langjarig gemiddelde, stormen ontbraken en slechts op enkele dagen stond –met name langs de kust- een harde wind. De neerslag lag iets onder het langjarig gemiddelde. Het zuidwesten van het land had de meeste zonuren, met name in het zuidoosten was het een stuk minder zonnig. Hier viel ook meer regen. Het aantal etmalen met nachtvorst was normaal: 2-8 dagen in het westen, 8-11 dagen in het oosten. Strengere vorst ontbrak overal.

April

April 2009 kan worden gekenschetst als een warme en droge voorjaarsmaand. Het landelijk gemiddelde was het op een na hoogste sinds de start van de metingen in 1706; alleen april 2007 was nog zachter. De hoogste temperaturen werden gemeten in het midden en oosten van het land. Koele dagen kwamen niet voor en nachtvorst bleef in het grootste deel van het land tot vijf of minder nachten. Alleen in het oosten kwam het kwik nog 5-7 nachten onder de nul graden. Het neerslagpatroon was opmerkelijk variabel: extreem droog (5-15 mm) in oostelijk Groningen, Drenthe, Twente en de Achterhoek tot tamelijk droog in grote delen elders in het land. Alleen in zuidoost-Brabant en Zuid-Limburg viel iets meer neerslag dan het landelijke gemiddelde

voor april. Grote delen van het noorden en westen des lands kenden een hoeveelheid zonuren die ruim boven het gemiddelde lag. In het zuidoosten – met name Zuid-Limburg- was het beduidend minder zonnig.

Mei

Mei 2009 was een warme en natte maand. Dat laatste gaat met name op voor het noorden en westen des lands, waar de maandsom veelal tussen de 65 en de 125 mm lag. Grote delen van het oosten (met name van de Achterhoek via midden-Brabant tot in Zuid-Limburg) moesten het juist met weinig neerslag stellen, de maandsom bleef hier veelal onder de 45 mm. De temperatuur lag over het algemeen het hoogst in het zuidoosten, terwijl het noorden met een gemiddelde van onder de 12 graden duidelijk wat achterbleef. De meeste zonuren werden in de kuststrook geregistreerd. Nachtvorst bleef beperkt tot een enkele plek in het oosten des lands. In het westen van het land kwamen enkele pittige onweersbuien met flink wat neerslag en bliksemontladingen voor, met name op 14, 15, 24 en 25 mei.

Juni

Juni 2009 was een tamelijk warme en zonnige maand. Net als in de voorafgaande maanden waren de verschillen in het neerslagpatroon groot. Ditmaal was het opvallend droog (max. 45 mm neerslag) in grote delen van Friesland en Noord-Holland, terwijl in delen van Gelderland en Overijssel, alsmede in het Deltagebied op veel plaatsen meer dan 75 mm werd afgetapt. In de rest van het land zaten de neerslagwaarden tussen deze uitersten. De zon scheen traditiegetrouw het meest langs de kust, terwijl in het zuidoosten de hoogste temperaturen werden gemeten. Tropische dagen kwamen niet voor. In Gelderland en Noord-Limburg onweerde het enige keren, maar de hoeveelheid onweerdagen lag ruim onder die in mei. Wel vielen met name tussen 7 en 11 juni enkele zware buien in het zuiden en midden van het land.

Juli

Zomermaand juli verliep in 2009 over het algemeen warm en zonnig, maar zeker niet droog, al waren de verschillen op dit vlak groot. Zo bleef de hoeveelheid neerslag in delen van het noordwesten

steken onder de 70 mm, terwijl in Twente en delen van Drenthe meer dan 150 mm werd afgetapt. In de eerste week van de maand vielen hier enkel zware hagel- en onweersbuien, een verschijnsel dat later in de maand in het hele land lokaal optrad. Met een gemiddelde van 18-19 °C was er in het zuiden van het land sprake van waarlijk zomerse omstandigheden. Met name het noordoosten bleef daar met gemiddelde waarden tot 17,5 °C iets bij achter. Tengevolge van de verschillende depressies die veelal van de Noordzee ons land bereikten lag de gemiddelde windsnelheid duidelijk boven het gemiddelde. Lokaal werden hierbij soms zware windstoten gemeld.

4.3.2. Weersomstandigheden tijdens veldwerk ANV Wijk en Wouden

Het merendeel van de inventarisaties is uitgevoerd onder vrij gunstige weersomstandigheden. Enkele geplande bezoeken konden echter geen doorgang vinden door regen en wind; deze bezoeken werden later ingehaald. Andere bezoeken vonden juist tijdens erg warme omstandigheden plaats. Op warme dagen is de activiteit van weidevogels midden op de dag laag. Behalve tijdens de ochtend, is er op die dagen soms voor gekozen om laat in de middag of vroeg in de avond een ronde te maken.

4.4. Interpretatie en verwerking van de gegevens

Waarnemingen werden met broedzekerheidscodes op veldkaarten ingetekend schaal 1: 5000 en uitgewerkt op soortkaarten 1: 10.000. Bij de interpretatie werd uitgegaan van de criteria zoals beschreven in van Dijk (2004) en Teunissen & van Kleunen (2001). Bij de bepaling van de territoria is uitgegaan van het zwaartepunt van het territorium: de hoogste broedcode, het deel van het gebied met de meeste waarnemingen of, als er slechts weinig waarnemingen waren, de waarneming die het verst van de datumgrenzen verwijderd lag. De territoria zijn ingevoerd in een GIS-bestand. De verspreidingskaarten (Bijlage III) zijn gemaakt met GIS Arc-View.

Tabel 4.3.1. Enkele weersvariabelen (landelijk gemiddelde) in de periode maart-juli 2009, op basis van het KNMI. ref. staat voor de referentie waarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	6,1	5,6	53	65	41	31	4,8	5,4
April	11,7	8,0	22	44	54	39	3,8	4,9
Mei	13,5	12,3	67	57	51	43	4,8	4,5
Juni	15,4	14,9	55	71	50	38	4,0	4,4
Juli	18,0	17,1	100	70	48	40	4,7	4,3

5. Resultaten

5.1. Inleiding

In de terreinen van ANV Wijk en Wouden werden in 2009 15 soorten weidevogels vastgesteld, met een totaal aantal van 1.674 territoria. (tabel 5.1). Van deze vogelsoorten zijn de aantallen en verspreiding bepaald. De bijhorende verspreidingskaarten zijn terug te vinden in Bijlage III. Het aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket is terug te vinden in Bijlage II.

Tabel 5.1. Vastgestelde weidevogels in de terreinen van ANV Wijk en Wouden in 2009.

Soort	N	N SAN	N100/ha SAN
<i>Oppervlakte (ha)</i>	<i>2.157</i>	<i>1.854</i>	
Knobbelzwaan	33	31	1,7
Bergeend	21	19	1,0
Krakeend	78	71	3,8
Zomertaling	1	1	0,1
Slobeend	29	28	1,5
Kuifeend	48	47	2,5
Patrijs	1	1	0,1
Scholekster	272	259	14,0
Kievit	618	599	32,3
Grutto	344	321	17,3
Tureluur	168	155	8,4
Visdief	3	3	0,2
Veldleeuwerik	28	27	1,5
Graspieper	20	19	1,0
Gele Kwikstaart	10	10	0,5
N totaal	1.674	1.591	85,8
N totaal SAN	1.620	1.541	83,1

Geen SAN-pakket soort, wel BMP-W soort

5.2. Vergelijking 2006 en 2009

Tabel 5.2. Vergelijking van aantallen en dichtheden van de SAN-soorten in de terreinen van ANV Wijk en Wouden in 2006 en 2009.

Soort	n2006	n2009	dh100ha06	dh100ha09
<i>Opp SAN (ha)</i>	<i>1871</i>			
Krakeend	25	71	1,3	3,8
Zomertaling	4	1	0,2	0,1
Slobeend	16	28	0,9	1,5
Kuifeend	12	47	0,6	2,5
Scholekster	174	258	9,3	13,8
Kievit	390	593	20,8	31,7
Grutto	164	313	8,8	16,7
Tureluur	84	155	4,5	8,3
Visdief	4	3	0,2	0,2
Veldleeuwerik	11	26	0,6	1,4
Graspieper	7	18	0,4	1,0
Gele Kwikstaart	5	10	0,3	0,5

5.3. Bespreking resultaten

Van de in 2009 gevonden resultaten worden aan de hand van de verspreidingskaarten (Bijlage III) de meest opvallende zaken besproken. Per soort wordt een korte toelichting gegeven over de verspreiding en de verschillen met de inventarisatie in 2006. Tussen haakjes is het aantal territoria vermeld welke binnen de grenzen van de SAN-pakketten vastgesteld zijn.

De aantallen van alle onderzochte soorten tesamen zijn het hoogst in het westelijke deel van het onderzoeksgebied. Met name in de Groote Westeindsche Polder zijn concentraties aan weidevogels te vinden. Zeldzame broedvogels in het onderzoeksgebied waren Zomertaling (4 paar), Tafeleend (1 paar), Visdief (4 paar) en Gele Kwikstaart (5 paar). Van alle vastgestelde soorten wordt hierna een korte toelichting gegeven op de verspreiding. Tussen haakjes is het aantal territoria in de SAN-gebieden vermeld.

KNOBBELZWAAN 33 territoria (31)

Het aantal broedende Knobbelzwanen lag in grote lijnen gelijk aan dat in 2006. Alleen in Polder Achthoven, de Hondsdijkse Polder en de Lagenwaardse Polder was de soort met 15 paren in 2009 duidelijk wat talrijker dan de vijf paren in 2006. Knobbelzwanen broeden verder verspreid door het gehele onderzoeksgebied.

BERGEEND 21 territoria (19)

Het aantal territoriale Bergeenden in het onderzochte deel van Wijk en Wouden lag iets boven dat in 2006. Net als in dat jaar waren de meeste territoria te vinden in de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam.

KRAKEEND 78 territoria (71)

De Krakeend gaat het zowel landelijk als in het werkgebied van de meeste ANV's in West-Nederland voor de wind. Dat gezegd zijnde blijft de toename van 25 paren in 2006 naar 71 paren in 2009 in de in beide jaren getelde SAN-gebieden in het onderzoeksgebied –bijna een verdrievoudiging!– opmerkelijk fors. Net als in 2006 lag het accent van de verspreiding op de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam. Alleen in de Grote Westeindsche Polder werden al 24 paren geteld. Waarschijnlijk is de nabijheid van de Vlietlanden en Vogelplas Starrevaart een positieve factor voor de soort. Een tweede, wat bescheidener cluster bevindt zich in de polders benoorden de Oude Rijn.

ZOMERTALING 1 territorium (1)

Met de in de regio schaarse Tafeleend is de Zomertaling de enige eendensoort die ten opzichte van 2006 in aantal is afgenomen in het SAN-gebied in Wijk en Wouden: van 4 paren in 2006 naar 1 paar in 2009. Dit laatste territorium bevond zich in de Grote Westeindsche Polder, waar in 2006 twee paren aanwezig waren. De landelijke trend van de Zomertaling in de periode 2006-2008 was negatief, terwijl de aantalsontwikkeling in de ANV's in West-Nederland veelal ook negatief is.

SLOBEEND 29 territoria (28)

De Slobeend is in het onderzoeksgebied duidelijk toegenomen in de onderzochte SAN-gebieden: van 16 paar in 2006 naar 28 in 2009. In tegenstelling tot 2006 was nu ook een duidelijk concentratiegebied aanwezig in de vorm van de Grote Westeindsche Polder: 4 paar in 2006 tegen 15 in 2009. In het overig deel van het onderzoeksgebied traden geen grote verschillen op.

De landelijke trend van de Slobeend in de periode 2006-2008 is tamelijk negatief, terwijl de stand in veel ANV's in West-Nederland redelijk stabiel lijkt te zijn.

TAFELEEND 0 territoria (0)

In 2006 bevond zich een territorium van deze eendensoort in de Drooggemaakte Grote Polder benoorden Zoetermeer. In 2009 kon de soort noch hier, noch elders in het onderzoeksgebied worden vastgesteld.

KUIFEEND 48 territoria (47)

De Kuifeend vertoont een sterke toename in de onder de SAN vallende delen van Wijk en Wouden: van 12 paar in 2006 naar 47 paar in 2009. Net als bij

de Slobeend komt deze toename voor een groot deel op het conto van de Grote Westeindsche Polder, waar de stand steeg van 2 paar in 2006 tot 20 in 2009. Elders in de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam trad een meer bescheiden toename op, terwijl in de rest van het onderzoeksgebied nauwelijks verschillen optraden. De landelijke trend van de Kuifeend is stabiel, terwijl de resultaten in de diverse ANV's in West-Nederland wisselend zijn.

PATRIJS 1 territorium (1)

De Patrijs is anno 2009 een bijzonder schaarse broedvogel in het veenweidegebied van West-Nederland. In 2006 kon de soort niet worden vastgesteld in Wijk en Wouden, maar in 2009 werd een territorium gevonden in de Rijnenburgerpolder en Buurtpolder benoorden Hazerswoude-dorp. De vogels bevonden zich op een perceel grasland nabij buxuskwekerijen.

SCHOLEKSTER 272 territoria (259)

De Scholekster is een opvallend talrijke broedvogel van de ANV Wijk en Wouden, die zowel op gras- als op akkerland uit de voeten kan. In de zowel in 2006 als in 2009 onderzochte SAN-gebieden nam de soort duidelijk toe van 174 tot 258 paren. Gezien de landelijke afnemende trend en de negatieve aantalsontwikkeling in veel ANV's in West-Nederland is de positieve aantalsontwikkeling in Wijk en Wouden opmerkelijk. Scholeksters komen verspreid over het onderzoeksgebied voor, waarbij de aantallen in de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam het hoogst zijn. Het verspreidingsbeeld wijkt niet veel af van dat in 2006. de grootste aantalsverschuiving trad- net als bij een aantal andere soorten- op in de Grote Westeindsche Polder: van 31 in 2006 naar 59 paar in 2009

KIEVIT 618 territoria (599)

Met 618 territoria was de Kievit met afstand de talrijkste weidevogel in het werkgebied van de ANV Wijk en Wouden. Ten opzichte van 2006 deed de soort het beter: in de in beide jaren getelde SAN-gebieden steeg de stand van 390 naar 593 paar. Gezien de landelijke negatieve trend in de periode 2006-2008 en de negatieve aantalsontwikkeling in veel ANV's in West-Nederland is dat opmerkelijk te noemen. De verspreiding van de Kievit over het onderzoeksgebied week niet veel af van die in 2006 en hetzelfde geldt voor de situering van clusters van territoria. De toename lijkt hem vooral te zitten in de komst van enkele nieuwe clusters en hogere aantallen in reeds in 2006 aanwezige clusters. Belangrijke clusters zijn onder meer te vinden in de Grote Westeindsche Polder, Polder Groenendijk, Polder de Hazerswoudsche Droogmakerij en de Hogenwaardse Polder bij Koudekerk a/d Rijn. In de overige gebieden trad her en der zelfs een afname op, bij voorbeeld in de Westbroekpolder bij

Zoeterwoude-dorp.

GRUTTO 344 territoria (321)

De Grutto doet het uitstekend in het werkgebied van ANV Wijk en Wouden. Dat lijkt een gerechtvaardigde conclusie na bestudering van de resultaten in 2009. Het aantal territoria in de zowel in 2006 als in 2009 getelde SAN-gebieden verdubbelde van 164 naar 313 paren. Gezien de landelijke negatieve aantalsontwikkeling in 2006-2008 en de bij een aantal ANV's in West-Nederland opgemerkte afname is dat een opmerkelijk positief resultaat. Net als in 2006 was de Groote Westeindsche Polder een belangrijk kerngebied voor de soort. De geconstateerde toename zat hem echter meer in het ontstaan van nieuwe clusters van territoria in de Lagenwaardse Polder benoorden Koudekerk a/d Rijn, Polder de Noordplas benoorden Hazerswoude-dorp, de Boterpolder beoosten Hazerswoude-dorp en de Drooggemaakte Grote Polder tussen Zoetermeer en Leidschendam.

TURELUUR 168 territoria (155)

Tureluurs doen het in het werkgebieden van de ANV Wijk en Wouden vooral goed in percelen waar het ook voor andere kernsoorten als Grutto en Kievit goed toeven is. Net als bij deze soorten valt een positieve aantalsontwikkeling te melden: de stand in de zowel in 2006 als in 2009 getelde SAN-gebieden steeg van 84 naar 155 paar. Dat wijkt duidelijk af van de landelijke stabiele trend en de geringe toename die in veel ANV's in West-Nederland werd gevonden. Net als in 2006 was de Groote Westeindsche Polder een belangrijk concentratiegebied voor de soort. De stand steeg hier van 26 paar in 2006 tot 46 in 2009. Ook elders in de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam was de Tureluur behoorlijk vertegenwoordigd. In het centrale deel van het onderzoeksgebied (met name in de Westbroekpolder en Oostbroekpolder) doet de soort het beduidend minder goed, maar de polders rond Hazerswoude-Rijndijk en -Dorp kennen weer een behoorlijke populatie Tureluurs.

VISDIEF 3 territoria (3)

Verspreid over een drietal locaties in het onderzoeksgebied werden enkele territoria van de Visdief opgemerkt. Het ging om de Groote Westeindsche Polder, Polder Gnephoek benoorden Koudekerk a/d Rijn en de Geerpolder benoorden Hazerswoude-Dorp.

VELDLEEUWERIK 28 territoria (27)

Net als in 2006 lag het accent van de verspreiding van de Veldleeuwerik op de oostelijke helft van het onderzoeksgebied. Desondanks konden in de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam een vijftal territoria worden vastgesteld. In 2006 was hier slechts één paar aanwezig. Ook over het gehele

onderzoeksgebied is de stand van de Veldleeuwerik gestegen: in de in 2006 en 2009 getelde SAN-gebieden steeg de stand van 11 naar 26 paar. Gezien de negatieve landelijke aantalsontwikkeling in de periode 2006-2008 en de al even negatieve cijfers in de meeste ANV's in West-Nederland is dit zonder meer opmerkelijk. Net als in 2006 waren de meeste veldleeuweriken te vinden rond Hazerswoude-Dorp. De combinatie van grasland, akkers en buxuskwekerijen lijkt aantrekkelijk voor de soort.

GRASPIEPER 20 territoria (19)

De Graspieper werd verspreid over het gehele onderzoeksgebied aangetroffen. Duidelijke clusters waren niet te vinden. Ten opzichte van 2006 was de soort duidelijk toegenomen: de stand in de in 2006 en 2009 getelde SAN-gebieden steeg van 7 naar 18 paar. Opmerkelijk is dat de polders tussen Zoetermeer en Leidschendam in 2006 slechts één paar Graspiepers herbergden, tegen 9 paren in 2009. Elders in het onderzoeksgebied traden geen grote verschillen op. Net als in 2006 waren relatief veel territoria te vinden in de polders benoorden de Oude Rijn.

GELE KWIKSTAART 10 territoria (10)

Het aantal getelde Gele Kwikstaarten in het onderzoeksgebied verdubbelde van vijf paren in 2006 tot 10 paren in 2009. Net als in 2006 waren de meeste territoria te vinden in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied. Het feit dat daar naast grasland ook akkerlanden te vinden is, zal daarbij een belangrijke rol spelen. Veruit de meeste in West-Nederland broedende Gele Kwikstaarten verkiezen namelijk akkerland boven grasland.

5.4. Resultaten SAN-pakketten

Tabel 5.3. Resultaten per SAN-pakket (totale opp > 10 ha) in ANV Wijk en Wouden in 2009.
(Pakketeisen zie Bijlage 1).

pakketcode	opp(ha)	Dichtheid paren/100 ha		Pakketeisen paren/100 ha		Conclusie	Verschil tov pakketeisen	
		Alle	Kritische	Alle	Kritische		Alle	Kritische
1901	1655	82	36	50	20	voldoet	+32	+16
1903	115	90	42	50	20	voldoet	+40	+22
1904	18	84	62	50	20	voldoet	+34	+42
1905	26	43	27	50	20	voldoet niet	-7	+7
1906	26	50	27	50	20	voldoet	0	+7
1907	10	91	71	50	20	voldoet	+41	+51
1908	3	259	97	50	20	voldoet	+209	+77
3141	14	119	70				119	70

Tabel 5.4. Resultaten voor de gehele beschikking in ANV de Wijk en Wouden in 2009.
(Pakketeisen zie Bijlage 1).

Opp(ha)	Dichtheid paren/100 ha		Pakketeisen paren/100 ha		Conclusie	Verschil tov pakketeisen	
	Alle	Kritische	Alle	Kritische		Alle	Kritische
1854	82	36	50	20	voldoet	32	16

6. Samenvatting

In het voorjaar van 2009 is 2.157 hectare van door leden van de Agrarische Natuurvereniging (ANV) Wijk en Wouden beheerde gronden gekarteerd op weidevogels. Het betrof een herhaling van een soortgelijke kartering in 2006. Op 1.854 hectare van het onderzochte gebied ligt een SAN-weidevogelpakket. De inventarisatie werd uitgevoerd door Holmer Vonk van SOVON Vogelonderzoek Nederland. Tussen 31 maart en 29 juni werd het gehele onderzoeksgebied vijf maal bezocht. Alle voor de SAN-pakketten relevante weidevogels, alsmede enkele additionele soorten van het BMP-Weidevogels, werden gekarteerd. Het veldwerk en de uitwerking van de veldgegevens vonden plaats conform de systematiek van het BMP-Weidevogels.

In de terreinen van ANV Wijk en Wouden werden in 2009 in totaal 15 soorten weidevogels vastgesteld, met een totaal aantal van 1.674 territoria. Uit de resultaten van de inventarisatie blijkt dat vier van de vijf afgesloten pakketcodes met een oppervlak > 10 hectare voldoen aan de pakket-instapeisen (tabel 5.2.). Ook de gehele beschikking voldoet aan de instapeisen (tabel 5.3.).

Literatuur

DIJK A.J. VAN 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project. Tweede, aangepaste druk SOVON vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

SLATERUS R. 2006. Weidevogels van ANV Wijk en Wouden in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2006/24. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey –Nederland, Leiden.

TEUNISSEN W.A. & VAN KLEUNEN A. 2001. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

TEUNISSEN W.A. & WYMENGA E. 2007. Weidevogels in de SAN-gebieden in West-Nederland in 2006. SOVON-onderzoeksrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. A&W-rapport 929 . Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Bijlage I SAN Pakketeisen

Voor de pakketten 1801-1817 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 25 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 1901-1917 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 50 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 20 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 2001-2017 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 75 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 35 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 2101-2117 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 100 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 50 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, kraakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Bijlage II Aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket

Soort	1901	1903	1904	1905	1906	3141	Overig*
<i>Opp (ha)</i>	1.655	115	18	26	26	14	14
Knobbelzwaan	27	2		1	1		
Bergeend	17		1		1		
Krakeend	63	5	1		1		1
Zomertaling	1						
Slobeend	28						
Kuifeend	41	3	1	2			
Patrijs	1						
Scholekster	229	18	2	3	2	1	4
Kievit	545	38	2	1	4	6	3
Grutto	270	25	4	4	4	8	6
Tureluur	136	12	4		1		2
Visdief	3						
Veldleeuwerik	24		1			1	1
Graspieper	16	1			1	1	
Gele Kwikstaart	7	2		1			

* Overig = pakket 1907, 1908, 1912, 1916.

Geen SAN-pakket soort, wel BMP-W soort

Bijlage III Verspreidingskaarten weidevogels in ANV Wijk en Wouden in 2009

Weide en Waterpracht 2009

SAN weidevogelpakket - alle soorten 1619 territoria

0 1 2 Kilometers

Weide en Waterpracht 2009

SAN weidevogelpakket - kritische soorten 729 territoria

0 1 2 Kilometers

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen

T (024) 684 81 11

F (024) 684 81 22

E info@sovon.nl

I www.sovon.nl

